

N:o 31.

Ank. till Riksd. Kausli den 1 Maj 1873, kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande stadganden rörande skyldighet att bygga kyrka, prestgård och tiondelada m. m.

Ifrågavarande motioner, hvilka blifvit till Lag-Utskottet hänvisade, äro väckta, en inom Första Kammaren af Herr *N. S. von Koch* (motionen N:o 33) och de öfriga inom Andra Kammaren af Herrar *P. Gummesson* (motionerna N:is 95 och 96), *J. P. Nilsson* (motionen N:o 155), *P. O. Hörnfeldt* (motionen N:o 6) och *E. Leijer* (motionen N:o 143); och hafva dessa motionärer föreslagit,

Herr *von Koch*: "att med ändring af 26 kap. 1 § Byggningsbalken och de författningar, som innefatta tillägg eller förklaring af detta lagrum, måtte stadgas:

Alla, som i socknen bo skola kyrka bygga och uppehålla, med hvad dertill hörer, såsom klockstapel, kyrkomur, sockenstuga, fattighus och skolhusbyggnad.

För *underhåll* af dessa byggnader tillskjutes årligen ett belopp, svarande mot en procent utaf husens brandförsäkringsvärde.

Vid *nybyggnad* fördelas den kostnad, som dertill åtgår och hvartill uti de särskilda kassorna befintliga behållningar icke förslå, eller anses ej böra användas, sålunda att det årliga belopp, som vid nybyggnadens beslutande skulle åtgå till ränta och amortering under 40 år på ett för byggnaden erforderligt lån, uttaxeras under nämnda tid, eller 40 år, i socknen.

Kyrkostämman eger besluta upptagande af amorteringslån för nybyggnad af dylikt hus eller för betalande af för uppförande af sådan byggnad iråkad skuld, med vilkor att detsamma inom 40 år betalas.

De årliga tillskott, hvilka sålunda af kyrkostämman beslutas, uttaxeras efter fyrktalsberäkning;

Herr *Gummesson*: *dels* enligt motionen N:o 95: "att Riksdagen måtte för sin del besluta den förändring i nu gällande stadganden angående grunden för skyldigheten att deltaga i byggande af s. k. allmänna hus, att denna skyldighet, som nu bestämmes efter hemmanets mantal, hädanefter måtte komma att utgöras efter fyrktalet";

dels ock enligt motionen N:o 96: "att Riksdagen ville för sin del besluta, att församlingens skyldighet att bygga och underhålla vissa hus å kyrkoherdeboställen måtte upphöra och detta åliggande öfverflyttas på kyrkoherden, samt denne således, i likhet med hvad för andra tjenstemän å landet är föreskrifvet, sjelf bekosta å bostället behöfliga byggnaders uppförande och underhåll";

Herr *J. P. Nilsson*: "att, med bibehållande af Kongl. resolutionen den 13 December 1672, som bestämmer, att kyrkor i Skåne skola byggas och underhållas med kronotionden, samt med den rätt oförkränkt, som blifvit genom särskilda författningar och privilegier tillerkänd jord af viss natur i afseende å befrielse från deltagande i kyrkas byggande, Riksdagen må för sin del besluta:

1:o att i öfrigt skyldighet att bidraga till byggande och underhållande af å landet belägen kyrka med hvad dertill hörer, såsom klockstapel, kyrkomur, socknestufva och fattigstufva skall, med undantag för de dertill erforderliga dagsverken, hvilka böra utgöras i likhet med hvad hittills stadgadt varit, åligga en hvar, som enligt 57 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862 är pliktig att till kommunens gemensamma utgifter lemna bidrag; och

2:o att dessa bidrag skola utgöras med belopp, som bestämmas enligt de i 58 § af nämnda Kongl. förordning för kommunalutskylders utgörande stadgade grunder";

Herr *Hörnfeldt*: "att Riksdagen måtte besluta, det allmogen i de församlingar, der regleringen af presterskapets löner försiggått och vunnit Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse, måtte för den tid regleringen gäller befrias från skyldigheten att bygga och underhålla sädes- eller s. k. tiondelada; och

Herr *Leijer*: "att Riksdagen måtte för sin del besluta, dels att församlingarnes skyldighet att bygga och underhålla s. k. tiondelada upphör i och med detsamma tionden icke vidare utgår i strå, och dels att, utan

afseende å hvad derom förut kan vara stadgadt, provinsen Gotlands prestgårdsbyggnadsskyldighet i detta hänseende inskränkes till hvad som finnes eller blir föreskrifvet för Sveriges öfriga provinser“.

Vidkommande Herrar *von Kochs* och *J. P. Nilssons* framställningar rörande skyldigheten att deltaga i byggnad och underhåll af kyrka, sockenstuga och fattigstuga samt skolhus, får Utskottet erinra, att Rikets Ständer genom underdånig skrifvelse den 20 Juni 1866 anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana förändrade stadganden angående deltagande i byggnad och underhåll af kyrka med hvad dertill hörer, äfvensom af sockenstuga och fattigstuga, att dessa åligganden blifva för medlemmarne af kommunen efter billiga grunder gemensamma; hvarjemte Riksdagen den 18 Maj 1871 aflåtit särskild underdånig skrifvelse i enahanda syfte beträffande skyldigheten att deltaga i kostnaden för anskaffande och underhåll af rum för folkskolan; och som dessa frågor sålunda äro beroende på åtgärd af Kongl. Maj:t, hvars nådiga beslut så i ena som andra frågan snart torde vara att förvänta, får Utskottet vördsamt hemställa,

1:o att Herrar von Kochs och Nilssons motioner ej måtte till någon vidare åtgärd å Riksdagens sida förända.

Härmed anser Utskottet sig hafva besvarat jemväl Herr Gummessons motion, N:o 95, rörande skyldigheten att deltaga i byggnad af församlingarnes “s. k. allmänna hus”, så vidt dermed äsyftas kyrka, sockenstuga, fattigstuga och skolhus; och då motionären, hvars särskilda förslag angående prestgårdsbyggnad finnes behandladt i nästföljande punkt, icke uppgifvit några andra byggnader såsom föremål för framställningen, får Utskottet — under erinran att Riksdagen i underdånig skrifvelse den 15 Maj nästlidna år hos Kongl. Maj:t anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana förändrade stadganden rörande socknemännens inbördes skyldighet att deltaga i prestgårdsbyggnad, att detta åliggande må blifva för dem, efter billiga grunder, gemensamt — hemställa,

2:o att Herr Gummessons nyssberörda motion måtte af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Hvad dernäst angår Herr Gummessons motion N:o 96, så afser derigenom väckta förslaget, att den socknemännen enligt gällande lag åliggande byggnadsskyldighet i afseende på kyrkoherdeboställen skulle öfverflyttas på kyrkoherdarne utan motsvarande ersättning till dessa; och torde emot samma

förslag endast behöfva erinras, att en sådan öfverflyttning skulle medföra en betydande och i de flesta fall obillig nedsättning i de för kyrkoherdar påräknade löneförmåner samt hvad särskildt angår nuvarande innehafvare af kyrkoherdeboställen uppenbarligen utgöra en kränkning af dem tillförsäkrad rätt. Visserligen är det sannt, på sätt motionären anmärkt, att lagen sådan den för närvarande är beskaffad, med byggnadsskyldigheten fördelad emellan socknemännen och kyrkoherden, lätteligen kan leda till tvister af störande inverkan på det förtroende och den sämja, som bör råda emellan lärare och åhörare; men anledningarne till dylika stridigheter torde blifva undanröjda genom ny ekklesiastik-boställsordning, om framläggande af förslag hvar till Rikets Ständer den 16 Januari 1863 till Kongl. Maj:t aflåtit underdånig framställning.

På grund häraf hemställer Utskottet,

3:o att Herr Gummessons förevarande motion äfvenledes måtte af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Beträffande Herr Hörnfeldts förslag, hvarigenom yrkas, att socknemännen i de församlingar, der reglering af presterskapets löner egt rum, måtte befrias från skyldigheten att bygga och underhålla den i 26 kap. 2 § Byggningsbalken omförmälda lada, eller den s. k. tiondeladan, äfvensom Herr Leijers motion i hvad den innefattar ungefär enahanda yrkande, tillåter Utskottet sig att åberopa och här återgifva hvad nästlidna års Lag-Utskott yttrade i anledning af då gjorda enahanda framställningar. "Då, enligt Kongl. resolutionen på allmogens besvär den 1 Augusti 1727, § 12", — så yttrade sig Utskottet — "denna lada, som ingalunda är afsedd för boställets gröda, skall "proportioneras efter tertialtiondens storlek i församlingen", lärer det vara tydligt och klart, att, så vida ej särskilda omständigheter annorlunda föranleda, socknemännens skyldighet att bygga dylik lada redan upphört på de ställen, der reglering af presterskapets löner egt rum, hvarigenom, på sätt Kongl. förordningen den 11 Juli 1862 föreskrifver, all tionde, vare sig tertial-, smör-, fisk- eller qvicktionde, blifvit utbytt emot bestämda afgifter. En dylik skyldighet kan dock i vissa fall kvarstå äfven på de ställen, der presterskapets löner blifvit i öfverensstämmelse med nyssberörda författning reglerade. Kongl. resolutionen på presterskapets besvär den 10 Augusti 1762, § 4, som bestämmer de byggnader, hvilka presten sjelf skall bygga och underhålla, upptager nemligen i sådant afseende "en sådeslada med tvänne golf, lämpad efter nödortfen och gårdsbrukets storlek; *hvarvid dock de orter undantagas, der presten efter gammal praxis och öfverenskommelse eger frihet att betjena sig af tiondeladan*". I de församlingar, der sådant egt rum, hafva vederbörande naturligtvis tagit sådant i behörigt betraktande i sammanhang med den beräkning af kyrkoherdeboställenas behållna afkastning, som föreskrifves i 4 § af 1862 års förordning; och för-

månen för kyrkoherden att betjena sig af tiondeladan för gårdsbrukets behof har då ingått såsom en faktor vid lönens reglerande. Att nu genom ett allmänt lagstadgande fritaga äfven dessa församlingar från ifrågavarande skyldighet innebure obestriddigen en rättskränkning emot de kyrkoherdar, hvilka, när löneregleringen tillvägabragtes, med rättighet att begagna tiondeladan voro lagligen befriade från den kyrkoherdar i allmänhet åliggande skyldighet att sjelfva bygga och underhålla den för bostället behöfliga lada.“

Det af Herr Hörnfeldt åberopade, vid hans motion fogade Kongl. Maj:ts nådiga utslag den 29 April 1872, hvarigenom Själevads socknemän förklarats skyldige att “framgent såsom hittills tillhandahålla pastor sädeslada“, synes ej stå i strid med ofvan uttalade åsigter, enär de citerade orden utmärka, att pastor derstädes efter gammal praxis egt frihet att begagna sig af tiondeladan.

Af anförda skäl får Utskottet hemställa,

4:o att Herrar Hörnfeldts och Leijers i omförmälda hänseende gjorda framställningar måtte lemnas utan vidare afseende.

Slutligen har Herr Leijer i sednare delen af sin motion yrkat, att provinsen Gotlands prestgårdsbyggnadsskyldighet, beträffande tiondelada, måtte inskränkas till hvad i sådant afseende är eller blir föreskrifvet för Sveriges öfriga provinser. Härvid må erinras, att genom Kongl. stadgan om presterskapets rättigheter på Gotland, daterad den 20 September 1648 och af Kongl. Maj:t till efterlefnad stadfästad den 30 Oktober 1747, visserligen är föreskrifvet, att församlingen allena skall bygga och underhålla nödiga hus å prestgård, men att, så vidt Utskottet har sig bekant, för denna provins ej finnas meddelade några andra eller särskilda bestämmelser i fråga om skyldigheten att hålla tiondelada. Denna skyldighet lärer följaktligen vara lika för Gotland som för rikets öfriga delar i allmänhet, hvadan någon lagstiftningsåtgärd för tillvägabringande af enhet i detta afseende ej torde vara behöflig. Och Utskottet hemställer derföre,

5:o att Herr Leijers motion jemväl i denna del måtte af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Stockholm den 1 Maj 1873.

På Utskottets vägnar:

H. G. von GEGERFELT.

Reservation:

af Herr *M. Jonsson* emot Utlåtandets 4:de punkt: "På de skäl Herrar Hörnfeldt och Leijer i deras i Andra Kammaren väckta motioner, N:is 6 och 143, åberopat, vågar jag föreslå, det Riksdagen för sin del täcktes besluta,

att de församlingar å landet, der reglering af presterskapets löner försiggått och vunnit Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse samt konvention eller skriftligt aftal ej annorledes bestämmer, måtte för den tid regleringen gäller, befrias från skyldigheten att bygga och underhålla sädes- eller s. k. tiondelada."

Herrar *Sven Nilsson* och *N. Petersson* hafva begärt få antecknadt, att de vid frågans behandling inom Utskottet icke närvarit.